

Прибој јул 1999 July Priboj

Фарук Диздаревић

**КЊИЖАРА И ПАПИРНИЦА ВАСИЛИЈА М. ЈЕЛИЋА ОД 1929.
ДО 1944. ГОДИНЕ**

Faruk Dizdarevic

**THE BOOKSTORE AND THE STATIONER SHOP OF VASILJE M.
JELIC FROM 1929 TO 1944**

Едиција "TESTUDO" Edition

Фарук Диздаревић

КЊИЖАРА И ПАПИРНИЦА ВАСИЛИЈЕ М. ЈЕЛИЋА ОД 1929. ДО 1944. ГОДИНЕ

Поглед на друштвено - економске и просветне прилике у Прибоју
тридесетих година

Основу за овај рад дала је пословна књига број два трговца Василија М. Јелића, власни Књижаре и папирнице у Прибоју. Књига поверилаца господина Јелића односи се на период рада његове књижаре и папирнице од 10. 05 1929. до 26. 11 1944. године.¹

На простору где је садашњи Дом културе у старом делу Прибоја, у тадашњој Карађорђевој улици број 79, отворио је 1925. године Василије Јелић књижарску радњу. Јужно од радње, са горње стране улице, био је слободан простор а онда кућа Хаџи-Хамзића, а са северне стране ка „Бријегу, биле су абацијска и до ње радња колонијалне робе Раденка Никачевића, затим пекара Џемаила Куртовића и кафана Петра Милошевића.²

Јелићи су пореклом из засеока Баре села Слатине, које се налази између Берана и Андријевице. По породичној традицији пре су

1. Књига димензија 41x 20,5 cm садржи 200 листова, односно 400 нумерисаних страница прошивених јемствеником. Оверена је судским печатом и воштаним печатом од стране Првостепеног суда у Пријепољу. Укорићена је тврдом, платном обложеним, корицама црне боје. Књигу је поклонио Милутин В. Јелић Завичајном музеју Прибој и она се налази у архиви овога музеја.

2. Фарук Диздаревић, *Талија у Прибоју*, Прибој 1944.

се презивали Рачићи а презиме Јелић су добили по некој баби Јели. Доселили су се у прибојски крај у другој половини XIX века.

Васо, син Милутинов, рођен је 1883. године у Прибоју а умро 1968. године. Сахрањен је у гробљу Рабреновац код Прибоја. Бавио се једно време угоститељством, најпре у Сарајеву а онда у Прибоју, да би напослетку отворио књижару и папирницу. Био је ожењен са Драгом Мелентијевић са којом је имао петоро деце: Веру, Љубицу, Наду, Стојанку и Милутина.³

Василије Јелић са супругом Драгом и децом Вером, Љубицом, Надом, Стојанком, и Милутином

Може се закључити да је постојала још једна пословна књига која је, вероватно, означена са римским бројем један, а која се одосила на рад поменуте Књижаре и папирнице од њеног оснивања (1925) до почетка маја 1929. године. И поред настојања, до тог документа нисмо могли доћи. На основу наших сазнања прве четири године биле су период „уходавања” рада Књижаре па стога битније не мењају слику о њој.

Јелићева Књижара и папирница била је у згради Мухамеда - Хамша Хасанагића. На првој страни пословне књиге број два, при дну листа, Василије Јелић оставио је својеручан запис од јула 1930. године које гласи:

3. Према казивању госпође Љубице Јелић - Спајић, кћерке Василија Јелића

„ Дућан у ком се налазим

Преграда у сп. дућану са 12 ком. стаклених окана и 2 ком. стаклених окана на вратима као и остала сва дрвенарија је моје власништво изузев тезге и рафова које су власништво Мухамедбегово.

Наткрив напољу од плеха бијелога је моја својина.

В. М. Јелић⁴

За кирију од 150 динара месечно (једно време-14 месеци цифра је износила 175. динара да би била поново враћена на 150 динара) Јелић је узео под закуп поменуту просторију, с тим што је њен власник био дужан да уради нове тезге и полице са једне стране зида. Вредност тога посла била је 526 динара. Остало дотеривање локала унутра, као и наткрив над улазним вратима обавио је Јелић.

Радњом је руководио господин Јелић, а пословима око продаје касније су му као одрасла, повремено помагала његова деца.

Из поменуте књиге, поред осталог, може се детаљно реконструисати шта је све у њој продавана. Она јесте била превасходно књижара и папирница али су се у њој налазили и многи артикли из асортимана такозване колонијалне робе.

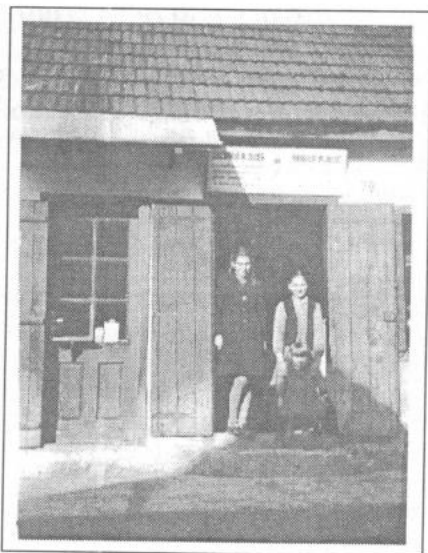
Пре него што се детаљније осврнемо на рад Књижаре сматрамо да је потребно укратко дати слику Прибоја тога времена, обзиром да период између два светска рата у историји овога грађани је довољно изучен, па о њему постоје контраверзни ставови.

Још увек постоји у јавности доста присутно мишљење да је у том времену Прибој био „мала касаба са око хиљаду становника“, „без индустрије и добрих саобраћајних веза, изгубљена у санџачким врлетима.“ Објективна слика је нешто другачија. Тачно је да је у то време Прибој имао око хиљаду становника (по попису из 1921. године у граду је живело 1 050 становника; Сјеница је имала 3 000, Пријепоље 4 000, Пљевља 5 752 становника)⁵, али упркос томе изградњом источне босанске железнице до Увца 1904. а затим до Прибоја 1929. године, како каже Сретен Вукосављевић, Прибој „одједанпут постаје најважније трговачко место у Санџаку (...). Он је „почео бујно да се развија и преотима Пљевљима све важније послове,“⁶ Убрзо након 1912. године, због свог економског и политичког значаја Прибој добија статус средишта среза.

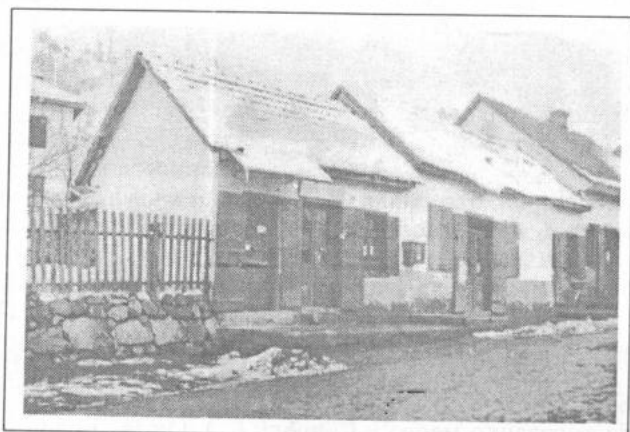
4. Пословна књига број два Књижаре и папирнице Василија М. Јелића

5. Миливоје М. Савић, *Наша индустрија, занати, трговина и пољопривреда*, књига VII, Сарајево 1929.

6. Сретен Вукосављевић, *Прибој*. Санџак број 3, Пријепоље 1932.

Василијена кћерка Стојанка са другарицом, испред очеве радње

Кућа у којој се налазила Јелићева Књижара и папирница

Тачно је да је Прибој уз Полимље, према Црној Гори, и према Новој Вароши ка Србији био повезан slabим колским путевима. Међутим питање трговачке сарадње и комуникације са тим подручјима ипак је било решено на одговарајући начин, о чему ће касније бити речи.

У првим деценијама XX века Прибој је постао значајно пролазно увозно и извозно трговачко место у коме се одвијао доста велики трговачки промет. Печат томе давали су његови познати трговци

извозници гг Добросав Стевовић, Алекса Борисављевић, Салих и Тамил Хаџи-Хамзић, Браћа Мусабеговић и др.⁷

У Прибоју се продавао колонијал, брашно и жито за Црну Гору и тај обрт је годишње износио око 20 милиона динара.⁸ Само Добросав Стевовић слао је годишње на светско тржиште око 60, а Ристо Шајин до 20 хиљада килограма вуне. Пазарним даном на прибојско тржиште изношено је четири до пет вагона вуне. Овоме треба додати јарину и кочет (козлину) који су такође извожени у не малим количинама.⁹ Према подацима Миливоја Савића, који свакако нису потпуни, преко Прибоја је извезено 1929. године 10.000 волова, 10.000 оваца, 10.000 јагњади и овнова, 3.500 крава, 10 вагона вуне, 20.000 коза, 10-15 вагона сира, 150-200 вагона овса, 100.000 кг. катрана, 10 вагона ораха, итд.¹⁰

Прибојски крај и његова околина били су богати шумом чија грађа је обилато извожена. Само трговац А. Шалит из Сл. Пожеге извозио је у Холандију 100.000 комада борових шлипера које му је обезбеђивао прибојски трговац Јово Караџић по цени од 60 динара комад.¹¹

Сиромашни зиратном земљом сељаци прибојског краја, извесним делом, укључивали су се у ове трговачке послове. У селима Рача, Јелача, Бања и Бјелиш радио се катран и вадио луч; секао се руј, кога је доста у околини Прибоја и продавао у Новој Вароши и Ужицу за штављење коже. У знатним количинама гајила се је стока која се продавала на прибојској пијаци. Уз ово, интересантно је истаћи да су се у прибојским селима обављали и неки занати. Тако су се појединци из Мажића, Кучина, Добриловића и Мокронога бавили лончарством; каменорезачко село је Кратово; у Крњачи су се радиле бритве са корицама од рожине.¹²

Тридесетих година овога века важније трговачке радње у Прибоју држали су: Алекса и Михајло Борисављевић, Добросав Стевовић (са филијалама у Пљевљима, Пријеполу, Бијелом Пољу, Сјеници и Тутину), Јусуф Златанић, Абдурахман Мусабеговић, Салко Сукић, Адил Кочевић, Салих Хаџи-Хамзић, Вукадин Милошевић, Милан Караџић, Медо Велетовац, Миле Виторовић, Авдо Хасанагић, Михаило Дучић, Хамдија Хасанагић, Захир Прашо, Махмут Маглајлић, Сретен Вељовић, Раденко Никачевић; бакалнице су држали Хусо Кадић, Хамза Хајдаревић и Сулејман Софтић.

7. Фарук Диздаревић : *Талија у Прибоју*, Прибој, 1994.

8. Миливоје М. Савић : *Наша индустрија, занат, трговина и пољопривреда*, Сарајево, 1932.

9. Др Милисав Лутовац : *Прибој на Лиму*, Београд, 1960.

10. Миливоје М. Савић : *Наша индустрија, занат, трговина и пољопривреда*, Сарајево, 1932.

11. Исто

12. Исто

Tovarni list. 9 Frachtbrief.

(Za tovarni ugovor vrijede posebni pravilnik i tarifa. Može se po želji i za den Frachttarif gelten das Betriebsreglement und die in Betracht kommenden Tarife.)

Comp. An *Jusuif Musabegović*

u - in *Pribuj*

(Plas) - (Wagon) *Maar*

Ödofona stanica / Bestimmungsstation

Ödofona mjesta / Bestimmungsort

Ödofona mjesta, ako odobrine agencija... / Bestimmungsstelle, wenn genehmigt durch die Agentur...

Kola - Wagon		
Broj i vrsta (Nummer und Art)	Količina (Menge)	Opis (Beschreibung)
787	47	
Broj karavane / Frachtwagen-Nr. 5836		

Broj i vrsta (Nummer und Art)	Količina (Menge)	Opis (Beschreibung)	Prosta cijena (Netto)
1	1	<i>1. Kupača sidnarske</i>	197
1	1	<i>2. Kupača sidnarske</i>	64
1	1	<i>3. Kupača sidnarske</i>	100
1	1	<i>4. Kupača sidnarske</i>	58
1	1	<i>5. Kupača sidnarske</i>	30
1	1	<i>6. Kupača sidnarske</i>	85
13			634

Ime i prezime / Name und Vorname: *Jusuif Musabegović*

Adresa / Adresse: *Pribuj*

Opis / Beschreibung: *1. Kupača sidnarske, 2. Kupača sidnarske, 3. Kupača sidnarske, 4. Kupača sidnarske, 5. Kupača sidnarske, 6. Kupača sidnarske*

Broj / Nummer: *13*

Prosta cijena / Netto: *634*

Broj karavane / Frachtwagen-Nr. *5836*

Broj vaganja / Wagensiegel

Документ о пословању прибојског трговца Јусуфа Мусабегића

Власник књижаре и папирнице био је Василије М.Јелић.

Набројаћемо ко су тих година биле занатлије у граду: сајџија је био Хамед Пештовић; **кројачи**-Шукрија Хасанагић и Сретен Савић; **абације**-Саво Цинцовић и Раденко Никачевић; **пекари**- Мехмед Хасанагић, Џемаил Куртовић, Суљо Салкановић и Шаћир Бећировић; **месари**-Милан Несторовић, Ђамил Каровић и Рамиз Чолаковић; **обућари**-Ибро Ђелахметовић, Џемаил Мехагић, Салих Топаловић, Смајо Шпиртовић и Наил Хасанагић; **опанчар**-Обрен Којадиновић; **столар**-Јеврем Буљугић; **ковач**-Чедо Којадиновић и **ковачи-колари** Вељо Пенезић и Медо Хулић; **самарџија**-Сретен Гудурић. **Браварско лимарску радњу** држао је Душан Јевђевић.

Жив промет роба и људи у Прибоју, развој занатства, итд. директно су утицали на развој угоститељства. О томе сведочи неколико хотела, ханова и петнестак кафана и ашчиница. Познати хотели су **Прибој** чији је власник био П. Добро Стевовић, **Санџак** Ђамила Хаџи-Хамзића, **Бријег** у Прибојској Бањи Рајка Цуџића и манастирски хотел такође на Бањи који је држао Синиша Радојевић. Ханове су имали Амир Хасанагић и Ахмет Чизмић; кафане: Љубо Вранић, Јово Караџић, Петар Милошевић, Васо Кочовић, Василије Стријелић, Реља Матијевић, Богосав Бацетић, Јеросав Бојанић, Радојка Ристановић и Пајо Видојевић. Кафе-чајџинице су држали Сулејман Хасанагић и Шефик Бакал а ашчиницу Мустафа Карадиновић.¹³

Динамичности свакодневног живота у граду придоносили су многобројни пословни људи који су овде долазили из околине и са стране, као и велики број кириџија (недељно их је било око 500) који су допремали и отпремали робу у Прибој и из Прибоја. Кириџије који су били веза са пријеполско-бјелополским крајем били су углавном из села Жупе, Бродарева, Звијезда, Кањске општине, Сутивана и Расова. Робу за Нову Варош и Сјеницу и обратно преносиле су кириџије из општина Рутошке, Бистричке, Буковичке, Радијевићке и Лопишке. За товар од сто килограма газде су кириџијама плаћале по педесет динара.¹⁴

Власници шпедиџија у Прибоју били су Рушо Бајровић, Јусуф Мусабеговић и Ђамил Хаџи-Хамзић.¹⁵

Прибојски срез, у време о коме је реч, административно је припадао Зетској Бановини. Његов заступник у Банском вијећу на Цетињу био је г. Добросав Стевовић. У срезу Прибојском биле су следеће општине: Прибојска, Бучевска, Забрђска, (седиште Сјеверин), Сочичка (седиште Сочице), и Толачка (седиште Тоци). На територији Среза било је девет основних школа - у Прибоју, Бањи, Бучју, Крњачи, Забрњици, Ритошићима, Голешима, Забрђу и Тоцима. Организоване су

13. Рукописна заоставштина поч. Шукрије Хасанагића, сада код његове ћерке Јасминке Хасанагић-Диздаревић.

14. Милвоје М. Савић : *Наша индустрија, занат, трговина и пољопривреда*, Сарајево, 1932.

15. Фарук Диздаревић : *Талија у Прибоју*, Прибој, 1994.

и две Домаћичке школе - у Прибоју и Кратову. Кратово је у то време припадало Нововарошком Срезу. Домаћичке школе су основане уз помоћ Њ.В. Краљице Марије и Кр. банске управе Зетске бановине. Стручне предмете су једно време предавале „ вредне и одушевљене раднице на пољу народног просвећивања, наставнице дома Народног здравља из Пјеваља госпођице Милка Рожникова и Ковиљка Локићева ".¹⁶

О здрављу народа старала су се два лекара : др Богослав Шилер и др Мирослав Мелентијевић. Апотеку је држао Антун Чубелић.

Истина је да у време о коме је реч Прибој није био многољудан град, али је он бесумње био најважније трговачко средиште у Санцаку. Такође, стоји чињеница да у граду није било репрезентативних грађевина (изузев пар приватних трговачких кућа), добро уређених улица и паркова, али је такав какав је био „ по својој спољашности имао изглед чисте средњоевропске вароши ".¹⁷

На питање зашто се Прибој није изграђивао у складу са великим финансијским капиталом који се свакодневно у њему обртао, мислимо да је дао одговор наш познати социолог Сретен Вукосављевић у једном свом размишљању о томе 1932. године. Наводимо његов део : „ Прибојци су врло пословни људи, савремени по методама рада и по везама. Нису везани за место у коме живе, него за послове које раде. Осећају се некако као печалбари, дошли ту само да зараде - за све друге ствари и послове имају мање смисла него грађани других санџачких градова. Немају својих грађанских традиција нити оног интимног осећања љубави које грађани старих градова имају према свом родном месту. Не осећају се као целина и не могу ништа заједнички да створе и поред материјалних услова бољих него у осталим санџачким градовима ".¹⁸

У граду су функционисала сва среска и општинска надлештва и службе.

У оваквом оквиру отворена је и радила прибојска Књижара и папирница.

Јелићева Књижара и папирница подмиривала је све административно - канцеларијске материјале и робе за несметан рад среских и општинских установа, институција, удружења и друштава. Муштерије из области државних служби и органа имао је Јелић и ван Прибојског Среза. У његовој књижари могли су се купити најразличитији прибори за писање, почев од држаља, перцади, мастила и мастионица, преко

16. Санџак, Лист за културу и економско подизање Санџака, бр. 33, Пријепоље, 1933.

Захваљујући иницијативи Риста Кљајића, управника школе у Хер. Голешима у овоме селу је 1933. године организован домаћички тежај за мештанима. На крају успешних завршних испита Величко Марковић, школски надзорник из Пријепоља одржао је едукативно предавање „О манама нашег села ".

17. Др Јефто Дедијер : *Нова Србија*, СКЗ, Коло XXII, Београд, 1913.

18. Сретен Вукосављевић, *Прибој*, Санџак, бр. 3, Пријепоље, 1932.

разноврсних оловака и наливпера, до писаћих машина и прибора за њихов рад. Постојао је богат асортиман хартије за писање, коверата, деловодника, службених и трговачких књига, формулара, контролника, дневника касе, платних спискова, итд., итд. до поштанских уполатница и таксених марака. Њен власник је веома брзо реаговао и хитро добављао ову робу чији изглед и називи су се, у једном делу, мењали у складу са развојем и менама државне и административне власти. Важила је за једну од најопремљених папирница у крају.

Књижара је подмиривала све потребе школа у Срезу, као и неколико околних школа које нису припадале овом подручју. То су школе у Кратову, Штрпцима, Увцу, Мокронозима и на Бијелим Брдима. Сарађивао је Јелић и са Управом Гимназије у Пријепољу.

Поред школских књига, учила, дневника и остале робе везане за нормалан рад школа у Књижари су се могле наћи и разне књиге из области лепе књижевности и белетристике, затим песмарице и сликовнице. Своје књижне фондове делом су преко ове Књижаре употпуњавале Парохијска и Гајретова читаоница, а прибојски драмски аматери налазили су у њој Нушићева, Кочићева, Веселиновићева, Хашекова, Муратбеговићева, Огризовићева и др. дела за припреме својих позоришних представа. У њој су се могли купити различити лампиони, креп папир, ракетлице, траке, рајснудле и остало за декорисање просторија приликом прослава различитих значајних датума и празника.

Преко Књижаре је вршена продаја разних новина и часописа. Ту су се могли купити : *Политика*, *Политикин забавник*, *Време*, *Правда*, *Југословенски лист*, *Глас*, *Братство*, *Борба (касније)* и часописи *Прва Бразда* и *Дуга*. Према једном документу који се односи на последње године самосталног рада ове Књижаре највише претплатника било је на лист *Братство* (500 копмада) од којих је чак 350 слато на село. Најмање редовних претплатника било је на лист *Глас* - четири лица.¹⁹ Поред слободне продаје Књижара је увек имала и своје претплатнике како у граду тако и на селу.

Значи, Јелићева Књижара је имала и функцију трафике. Поред новина ту су се могле купити и различите врсте цигарета и резаног дувана; затим папир за дуван, шибице, кремене, пепеларе, батерије, календари, бојице, божићне и бајрамске честитке, тамјан, перорези, чешљеви, пертле за ципеле, прахак за ципеле, дугмад седефна и обична, гумерабика, воштане и лојне свеће, лозови за лутрију, итд.

У периоду између два светска рата преко Управе државних монопола продавале су се следеће врсте резаног дувана: *Требињац*, *Вардарски*, *Неретвански*, *Моравски*, *Зетски*, *Американац*, *Савски*, *Банатски* и *Дунавски*. Што се цигарета тиче производиле су се следеће марке: *Карађорђе*, *Јадран*, *Косово*, *Струмица*, *Адмирал*, *Шумадија*, *Дрина*, *Сава*, *Морава*, *Зета*, *Ибар* и *Драва*. У Прибоју су били попу-

19. Акт Среског народноослободилачког одбора, заведен под ред. бр. 276, Архив Дома културе Прибој.

ларни резани дувани Требињац и Зетски, а од цигарета Карађорђе, Адмирал, Ибар и Драва.

Поред пролазних књижара је имала и своје сталне муштерије. У дужничкој књизи уписивано је име муштерије, а затим је врло уредно бележено, по датумима, шта је све куповано. Код сталних муштерија исплата је вршена периодично, по правилу месечно. Уколико дужник неби исплатио цео дуг за остатак је урачунавана камата која је месечно износила 10%, односно годишње 120%. Имало је случајева да муштерија у првих месец-два дана направи одређен дуг, који потом неколико година отплаћује јер је почетна цифра рапидно расла због позамашне камате. Ово се посебно односи на један број ситнијих варошких чиновника који нису умели да уравнотеже свој начин живота са примањима која су имали. Дужници су на крају утуживани и из књиге се види да су доста ефикасно дугови утеривани посредством општинских власти. За подмиривање нарасталих дугова неке Јелићеве муштерије обраћале су се за кредит Полимској банци у Пријеполу или Земаљској банци у Вишеграду. Из пословне књиге г. Јелића се види да је он понекад писао те захтеве банкама, вероватно на молбу својих дужника. Но, и то се наплаћивало.

Сталне муштерије Књижаре из вароши били су од начелника Среза, преко полицијских писара и пандура до занатлија и магационера железничких и месних занатлија.

Прибојска надлештва - канцеларија Начелства Среза Прибојског, Општинска управа Прибој, Општински суд, Пореска управа, Аграрни суд као и органи власти по општинама Среза без изузетка су се снадбевали канцеларијским и осталим материјалом у Јелићевој Књижари. Били су по правилу, уредне платише које у своја дуговања измиривали тромесечно или полугодишње. Власти у сеоским општинама који пут би замолиле г. Јелића да сачека са измирењем дуга „јер још нисмо приступили прирез купити, а то ће бити најдаље у року један месец дана, па ће онда бити новца и поштено ћемо вам платити рачуне као и до сада”.²⁰ Интересантно је истаћи да је Књижара подмиривала у готову ситније рачуне канцеларије начелника Среза. То се односило на плаћање хонорара мајстору за поправку канцеларијског намештаја, ојачару за чишћење ојака, поправке писаћих машина (оправљао их је Душан Јевђевић за устаљени хонорар од 65-86 динара), замену прозорских стакала, рибање канцеларија, трошкове прославе краљевог рођендана, угоститељске трошкове, слање пакета итд. Јелић је ову канцеларију снадбевао и дрвима за огрев. Ти трошкови који су подмиривани готовином укључивани су касније у опште канцеларијске трошкове.

Рубрика: Канцеларија Начелства Среза Прибојског у Јелићевој пословној књизи била је отворена до 28 априла 1941. године.

Односи са Пореском управом били су уређени тако да се је при

20. Писмо Љубомира Станића, писара општине Миочке Василију М. Јелићу од 11. јуна 1936. године. Архив Завичајног музеја Прибој.

свођењу њихових трошкова одбијао порез који се односио на Књижару и који је годишње износио 500 динара.

Редовне платише биле су и основне школе, Манастирска управа Бања, Црква Голешка, Прибојска црква која је ових година била у изградњи, Поштанско-телеграфска и телефонска станица Прибој, Занатска задруга, Месна задруга за пољопривреду и Срески расадник.

Задруга за пољопривреду и Расадник основани су с намером да унапреде пољопривреду у Срезу. Као послован човек Василије М. Јелић укључио је у асортиман робе у својој радњи и разно семење, почев од семена луцерке, сточне репице, спанаћа, першуна, шаргарепе, лубенице и диње до лука арпаџика. Набавка семена ишла је преко прибојског трговца Михајла Дучића који је имао провизију 20% по кеси семена. Овде је реч о доста великом промету што потврђује нпр. један турнус од 1.488 кесица разног семена и око вагон семена детелине луцерке типа „седмкиње“.

Једно од такође редовних муштерија Књижаре било је и Соколско друштво из Прибоја, које је обновило свој рад почетком тридесетих година. Прилозима прибојских трговаца, занатлија, кафеџија, грађанства и уз нешто државне помоћи, 1934. године подигнута је зграда Соколског дома, који ће све до изградње Дома културе, после

Др. Милош Вито Замба
 Новина Београд
 1. Вестерни друштво у Срезу
 2. 2500 динара и 20 динара
 3. 10 динара
 4. 10 динара
 5. 10 динара
 6. 10 динара
 7. 10 динара
 8. 10 динара
 9. 10 динара
 10. 10 динара
 11. 10 динара
 12. 10 динара
 13. 10 динара
 14. 10 динара
 15. 10 динара
 16. 10 динара
 17. 10 динара
 18. 10 динара
 19. 10 динара
 20. 10 динара
 21. 10 динара
 22. 10 динара
 23. 10 динара
 24. 10 динара
 25. 10 динара
 26. 10 динара
 27. 10 динара
 28. 10 динара
 29. 10 динара
 30. 10 динара
 31. 10 динара
 32. 10 динара
 33. 10 динара
 34. 10 динара
 35. 10 динара
 36. 10 динара
 37. 10 динара
 38. 10 динара
 39. 10 динара
 40. 10 динара
 41. 10 динара
 42. 10 динара
 43. 10 динара
 44. 10 динара
 45. 10 динара
 46. 10 динара
 47. 10 динара
 48. 10 динара
 49. 10 динара
 50. 10 динара
 51. 10 динара
 52. 10 динара
 53. 10 динара
 54. 10 динара
 55. 10 динара
 56. 10 динара
 57. 10 динара
 58. 10 динара
 59. 10 динара
 60. 10 динара
 61. 10 динара
 62. 10 динара
 63. 10 динара
 64. 10 динара
 65. 10 динара
 66. 10 динара
 67. 10 динара
 68. 10 динара
 69. 10 динара
 70. 10 динара
 71. 10 динара
 72. 10 динара
 73. 10 динара
 74. 10 динара
 75. 10 динара
 76. 10 динара
 77. 10 динара
 78. 10 динара
 79. 10 динара
 80. 10 динара
 81. 10 динара
 82. 10 динара
 83. 10 динара
 84. 10 динара
 85. 10 динара
 86. 10 динара
 87. 10 динара
 88. 10 динара
 89. 10 динара
 90. 10 динара
 91. 10 динара
 92. 10 динара
 93. 10 динара
 94. 10 динара
 95. 10 динара
 96. 10 динара
 97. 10 динара
 98. 10 динара
 99. 10 динара
 100. 10 динара

Друштво
 1. 10 динара
 2. 10 динара
 3. 10 динара
 4. 10 динара
 5. 10 динара
 6. 10 динара
 7. 10 динара
 8. 10 динара
 9. 10 динара
 10. 10 динара
 11. 10 динара
 12. 10 динара
 13. 10 динара
 14. 10 динара
 15. 10 динара
 16. 10 динара
 17. 10 динара
 18. 10 динара
 19. 10 динара
 20. 10 динара
 21. 10 динара
 22. 10 динара
 23. 10 динара
 24. 10 динара
 25. 10 динара
 26. 10 динара
 27. 10 динара
 28. 10 динара
 29. 10 динара
 30. 10 динара
 31. 10 динара
 32. 10 динара
 33. 10 динара
 34. 10 динара
 35. 10 динара
 36. 10 динара
 37. 10 динара
 38. 10 динара
 39. 10 динара
 40. 10 динара
 41. 10 динара
 42. 10 динара
 43. 10 динара
 44. 10 динара
 45. 10 динара
 46. 10 динара
 47. 10 динара
 48. 10 динара
 49. 10 динара
 50. 10 динара
 51. 10 динара
 52. 10 динара
 53. 10 динара
 54. 10 динара
 55. 10 динара
 56. 10 динара
 57. 10 динара
 58. 10 динара
 59. 10 динара
 60. 10 динара
 61. 10 динара
 62. 10 динара
 63. 10 динара
 64. 10 динара
 65. 10 динара
 66. 10 динара
 67. 10 динара
 68. 10 динара
 69. 10 динара
 70. 10 динара
 71. 10 динара
 72. 10 динара
 73. 10 динара
 74. 10 динара
 75. 10 динара
 76. 10 динара
 77. 10 динара
 78. 10 динара
 79. 10 динара
 80. 10 динара
 81. 10 динара
 82. 10 динара
 83. 10 динара
 84. 10 динара
 85. 10 динара
 86. 10 динара
 87. 10 динара
 88. 10 динара
 89. 10 динара
 90. 10 динара
 91. 10 динара
 92. 10 динара
 93. 10 динара
 94. 10 динара
 95. 10 динара
 96. 10 динара
 97. 10 динара
 98. 10 динара
 99. 10 динара
 100. 10 динара

Т. Васа
 Поштом на рачуна
 1. 10 динара
 2. 10 динара
 3. 10 динара
 4. 10 динара
 5. 10 динара
 6. 10 динара
 7. 10 динара
 8. 10 динара
 9. 10 динара
 10. 10 динара
 11. 10 динара
 12. 10 динара
 13. 10 динара
 14. 10 динара
 15. 10 динара
 16. 10 динара
 17. 10 динара
 18. 10 динара
 19. 10 динара
 20. 10 динара
 21. 10 динара
 22. 10 динара
 23. 10 динара
 24. 10 динара
 25. 10 динара
 26. 10 динара
 27. 10 динара
 28. 10 динара
 29. 10 динара
 30. 10 динара
 31. 10 динара
 32. 10 динара
 33. 10 динара
 34. 10 динара
 35. 10 динара
 36. 10 динара
 37. 10 динара
 38. 10 динара
 39. 10 динара
 40. 10 динара
 41. 10 динара
 42. 10 динара
 43. 10 динара
 44. 10 динара
 45. 10 динара
 46. 10 динара
 47. 10 динара
 48. 10 динара
 49. 10 динара
 50. 10 динара
 51. 10 динара
 52. 10 динара
 53. 10 динара
 54. 10 динара
 55. 10 динара
 56. 10 динара
 57. 10 динара
 58. 10 динара
 59. 10 динара
 60. 10 динара
 61. 10 динара
 62. 10 динара
 63. 10 динара
 64. 10 динара
 65. 10 динара
 66. 10 динара
 67. 10 динара
 68. 10 динара
 69. 10 динара
 70. 10 динара
 71. 10 динара
 72. 10 динара
 73. 10 динара
 74. 10 динара
 75. 10 динара
 76. 10 динара
 77. 10 динара
 78. 10 динара
 79. 10 динара
 80. 10 динара
 81. 10 динара
 82. 10 динара
 83. 10 динара
 84. 10 динара
 85. 10 динара
 86. 10 динара
 87. 10 динара
 88. 10 динара
 89. 10 динара
 90. 10 динара
 91. 10 динара
 92. 10 динара
 93. 10 динара
 94. 10 динара
 95. 10 динара
 96. 10 динара
 97. 10 динара
 98. 10 динара
 99. 10 динара
 100. 10 динара

Т. Васа
 Поштом на рачуна
 1. 10 динара
 2. 10 динара
 3. 10 динара
 4. 10 динара
 5. 10 динара
 6. 10 динара
 7. 10 динара
 8. 10 динара
 9. 10 динара
 10. 10 динара
 11. 10 динара
 12. 10 динара
 13. 10 динара
 14. 10 динара
 15. 10 динара
 16. 10 динара
 17. 10 динара
 18. 10 динара
 19. 10 динара
 20. 10 динара
 21. 10 динара
 22. 10 динара
 23. 10 динара
 24. 10 динара
 25. 10 динара
 26. 10 динара
 27. 10 динара
 28. 10 динара
 29. 10 динара
 30. 10 динара
 31. 10 динара
 32. 10 динара
 33. 10 динара
 34. 10 динара
 35. 10 динара
 36. 10 динара
 37. 10 динара
 38. 10 динара
 39. 10 динара
 40. 10 динара
 41. 10 динара
 42. 10 динара
 43. 10 динара
 44. 10 динара
 45. 10 динара
 46. 10 динара
 47. 10 динара
 48. 10 динара
 49. 10 динара
 50. 10 динара
 51. 10 динара
 52. 10 динара
 53. 10 динара
 54. 10 динара
 55. 10 динара
 56. 10 динара
 57. 10 динара
 58. 10 динара
 59. 10 динара
 60. 10 динара
 61. 10 динара
 62. 10 динара
 63. 10 динара
 64. 10 динара
 65. 10 динара
 66. 10 динара
 67. 10 динара
 68. 10 динара
 69. 10 динара
 70. 10 динара
 71. 10 динара
 72. 10 динара
 73. 10 динара
 74. 10 динара
 75. 10 динара
 76. 10 динара
 77. 10 динара
 78. 10 динара
 79. 10 динара
 80. 10 динара
 81. 10 динара
 82. 10 динара
 83. 10 динара
 84. 10 динара
 85. 10 динара
 86. 10 динара
 87. 10 динара
 88. 10 динара
 89. 10 динара
 90. 10 динара
 91. 10 динара
 92. 10 динара
 93. 10 динара
 94. 10 динара
 95. 10 динара
 96. 10 динара
 97. 10 динара
 98. 10 динара
 99. 10 динара
 100. 10 динара

Примери поруџбеница за Књижару Василија М. Јелића

Другог светског рата, бити основна тачка културног живота града.²¹ Управу Соколског друштва тих година чине истакнути грађани места: председник Хусеин Хасанагић, потпредседник Добросав Стевовић, секретар Радоје Божовић, а благајник Михајло Јевђевић.²²

Преко отвореног рачуна Соколско друштво је куповало у Књижари све што им је било потребно за њихову делатност, почев од канцеларијског материјала, преко књига за припреме позоришних комада до креп папира, лампиона и других накита за приредбе и светковине. И за потребе овога Друштва Јелић је подмиривао готовином разне ситније рачуне, као нпр.: трошкове спавања Јунгићу који је из Ужица долазио да припреми Соколе за слет, хонораре свирачима Меху Пешту (Пештовићу) и Рељи Матијевићу, вечере и послужења за чланове и госте, телефонске разговоре и друге поштанске трошкове.

Код Василија Јелића, односно у његовој Књижари имали су отворене рачуне доста бројни становници из прибојских села Читлука, Бање, Раче, Голеша, Калафата, Сјеверина, Друглића, Добриловића, Пожегрмца, Бјелиша, Ритошића, итд. Муштерије је имао и из Кратова, Штрбаца, Миоча, са Увца.

Раније је истачено да се у Јелићевом дућану продавала разна роба. Поред књижарске робе ту се је могло купити кафе, шећера, зејтина, масти, соли, бибера, пиринча, маје за сирење, лимунтоза, папра (алева), макароне, есенције, гаса, лампи, шишета и фитиља за лампе, патент и обичних брава, катанаца, јегаци, тестера, војничких (мобилизационих) сандука, метарског платна, пешкира, кашика, виљушки, тестија, чаша, бокала, лончади и осталог.

Отплата дуга сељака у великој мери се разликовала од отплате код варошких људи. Било је веома много случајева, како се види из Јелићеве пословне књиге, да су се сељаци често олако задуживали, што куповином робе што узимањем новца у готову; тај дуг, најчешће, нису били у могућности на време да врате, те је он уз обрачунату камату временом постајао све већи. У таквим случајевима сељаци су га отплаћивали оним чега су имали, значи разним производима са својих имања и дрвима којима је Јелић подмиривао потребе неких надлештава у граду. Илустративан је пример са Драгољубом М. Јелићем са Бање. Овај домаћин је отворио рачун у Књижари 23 августа 1929. године и задужио се са 231 динаром. Будући да није био у могућности да дуг врати на време, обрачунавана му је камата од 10% месечно. Време је пролазило а он се све више запетљавао у овај дуг. Након десет година, крајем 1939. године, када је дошло до поравњања испоставило се да Драгољуб остаје дужан још 320 динара, иако је у међувремену периодично отплаћивао дуг и новцем, али пре свега разним пољопривредним производима, то јест како у књизи стоји: положио је пастрму (суво бравеће месо), ракију.

21. Фарук Диздаревић: *Талија у Прибоју*, Прибој, 1994.

22. *Илустровани званични Алманах - шематизам Зетске бановине*, Сарајево, 1931.

сува дрва, маст, сијено, кајмак, грах (пасуљ), лој, сукно, пршуту, више оваца, коже па чак и ракијски бардак од 2,5 литре и комплет тегова за вагу у декама и килограмима. Поред свега овога у отплати дуга Драгољубу су помогли Љубо Мелентијевић, Милена Караџић и Миле Брацановић, а морао се је обраћати и околним банкама за кредит.

Било је случајева да муштерије са села нису хтеле да признају камату (пр. Латифа Нуровића из Калафата) па је утуживањем наплаћиван дуг. Замашан дуг од 801 динар Амира Ђеловић из Читлука није била у стању да врати, па је то уместо ње учинио локални хоџа мула-Осман Колџић. Дуг Тијане Шалипур (вероватно удовице) из Голеша из 1934. године, исплаћен 1938. године Јелић је прихватио без обрачунавања камате.

ЦЕНЕ НЕКИХ АРТИКАЛА ИНДУСТРИЈСКЕ РОБЕ И ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА 1934/ 35 ГОДИНЕ ²³

ИНДУСТРИЈСКА РОБА

ПОЉОПРИВРЕДНИ ПРОИЗВОДИ

Количина	Назив	Цена	Количина	Назив	Цена
1 ком.	писаћа машина „ADLER“	3.000 д.	1 ком.	крава-јуница	300-400 д.
1 ком.	трака за писаћу машину	34 д.	1 ком.	овца	60-90 д.
1 ком.	експедициона књига	54 д.	1 м	дрва	50 д.
1 ком.	гуница за брисање	5 д.	1 кг.	сено	2 д.
1 ком.	велики суиџер за брисање	15-28 д.	1 кг.	пршута	25 д.
1 ком.	зарезивач за оловку	10 д.	1 кг.	лој	10 д.
1 ком.	мастионица	34 д.	1 кг.	кајмака	17 д.
1 кал.	конац	6 д.	1 кг.	масти	14 д.
1 ком.	креп папир	4 д.	1 кг.	пасуљ бели	3,5 д.
1 лит.	гас	11 д.	1 кг.	пшеница	2,5 д.
1 ком.	маркица за писмо	2 д.	1 лит.	ракија мека	4 д.

23. Цене су узете из пословне књиге В. М. Јелића

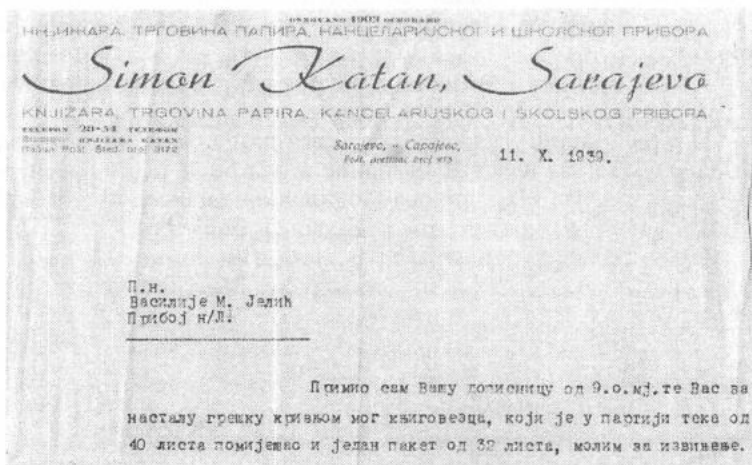
Василије Јелић је имао вишеструке односе са људима са села. Он је радо пристајао да му сељаци измирују дуг својим пољопривредним производима које је користио за своје кућне потребе, понешто продавао преко своје радње или (огревним дрветом) снабдевао своје муштерије у граду. Он је по свој прилици, купио преко месне Пољопривредне задруге машину DREHER немачке производње за чишћење пшенице од кукоља. На машини, обојеној у зелено, био је метални левак у који се из вреће сипало жито, а онда окретањем одређене ручице механизам је пречишћавао пшеницу од кукоља који је испадао кроз један отвор. Ову услугу Јелић је наплаћивао ујмом или у новцу.²⁴

Кроз релацију Књижара - њене муштерије са села може се доћи до занимљивих констатација и сазнања о социјалној слици тога дела становништва прибојског подручја тридесетих година овога века. И ако то није тема овога рада навешћемо још два примера. Извесни Суљо Брковић из Милијеша, редовни муштерија г. Јелића, никада није куповао гас за осветљење свога домаћинства, већ искључиво свеће. С друге стране Мурат Мамић из Миоча домаћински се је снабдевао у Јелићевој радњи, куповао цигарете „Адмирал“ и био претплатник на новине.

Као прави пословни човек г. Јелић је врло уредно водио своје пословне књиге, редовно снабдевао радњу потребном робом, измиривао државни порез и утеривао своје дугове. У овом погледу имао је једнак однос када је био дуг од пет динара као и онај од више стотина или хиљада динара. Пример са Кирилом М. Кнежевићем из Раче може послужити као илустрација томе. Наиме, наречени Кнежевић узео је нешто готовине од Јелића, односно тај новац је на његов рачун исплаћен удовици Милорадовој, вероватно његовој мајци; потом се у времену од пет месеци намиривао којечиме на кредит и 1930. године дуг је износио 341 динар. Из неких разлога тај дуг Кнежевић није могао вратити одмах, па ни касније и он је педантно преношен из месеца у месец, из године у годину све до 4 маја 1945. године. Истини за вољу, Кнежевић је сво то време од петнаест година отплаћивао дуг колико је могао. На крају се све, након деценију и по, људски завршило и дуг је некако исплаћен.

Јелић је, очигледно, био и човек од поверења. Пред само избијање рата, у тим сложеним и неизвесним данима, Обрад Шљивић са Бање „положио је на оставу“ 25 марта 1941. године Јелићу 2.000 динара, јер из неких разлога тај новац није смео држати у својој кући. У одговарајућим износима Јелић му је целу цифру за извесно време вратио.

24. По сећању др Косте-Браце Јанковића, лекара из Прибоја.

Примери кореспонденције г. Јелића са набављачима

У пословној књизи В. М. Јелића, на основу које смо сачинили овај рад, забележени су и његови добављачи. Прецизније, у овом документу садржана су имена и односни подаци само књижара код којих је добављао робу. Навешћемо њихова имена. Из Београда то су били GESA KONN KNJIZARA И PAPIRNICA И ЈЕРЕМИЈА Ј. ЦЕЛЕБЦИЋ; из Сарајева СИМОН КАТАН, КЊИЖАРА, К. МУСАФИЈА, ПЕТАР ПУШКАР, ПАПИРНИЦА АВРАМ АЛТАРАЦ, СОЛОМОН ПИНТО, ЈАКУБ ИМАМОВИЋ (БЕРБЕРОВИЋ), AGIL - AGEN TURNI I KOMISIONI POSAO MORIC J. MAESTRO. Јелић је сарађивао и са фирмом А. BRUSINA, NASL. М. и К. STEINER из Загреба. Према подацима којима располажемо Јелић је од поменутих фирми купио књижарску робу у вредности 173.546,74 динара. Најважнију сарадњу имао је са београдском фирмом ЈОВАН Ј. ЦЕЛЕБЦИЋ (вредност 50.768, 40 д.), а најмање и најкраће је сарађивао са ПЕТРОМ ПУШКАРОМ из Сарајева.

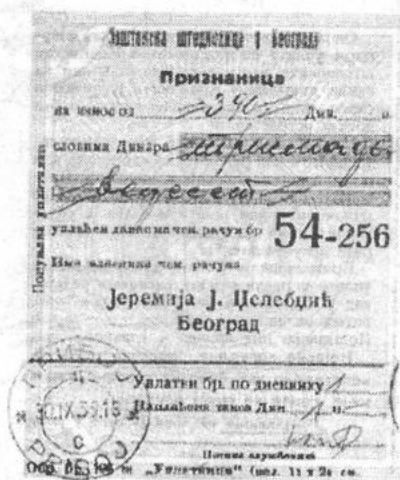
И на примеру једне књижаре у Прибоју може се потврдити, иначе знана чињеница, да су прибојски трговци били изванредни пословни људи. У свом послу Јелић је сарађивао са најважнијим књижарама и њиховим компанијама из три значајна града у Краљевини Југославији. Други, већи прибојски трговци имали су

пословне везе, између осталог, са Солуном, Скопљем, Дубровником, Београдом, Сарајевом, Трстом, Бечом и земљама Холандијом и Америком.

Књига број два поверилаца Василија М. Јелића завршава се на 359 страни са датумом 26 XI 1944. године.

Након завршетка Другог светског рата њу преузима (национализује) нова власт 1948.године и она ће се једно време звати КЊИЖАРА НОФ (Народноослободилачког фронта) ПРИБОЈ. За послодавца књижаре постављена је Босиљка Јевђевић.

Прву књижару у нашим крајевима отворио је 1898. године у Пљевљима трговац Михаило Живковић. Четврт века касније

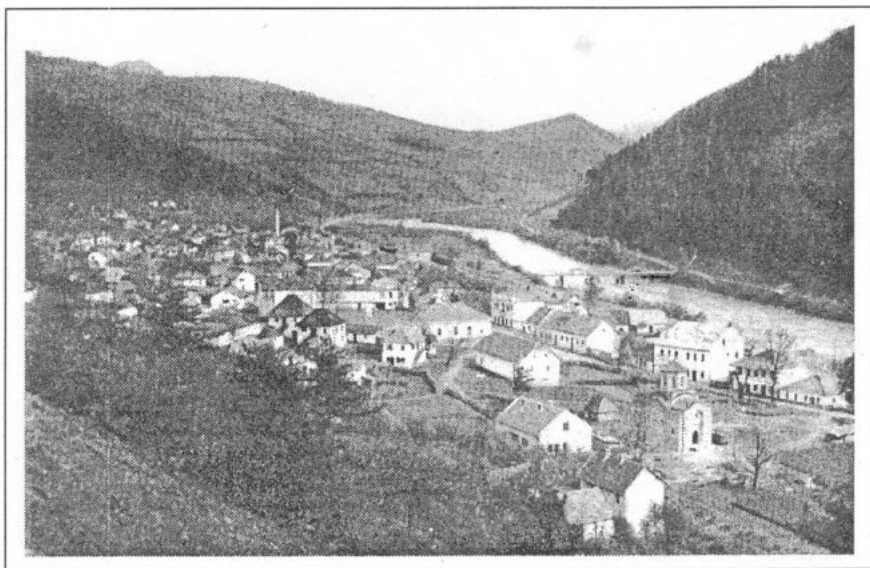
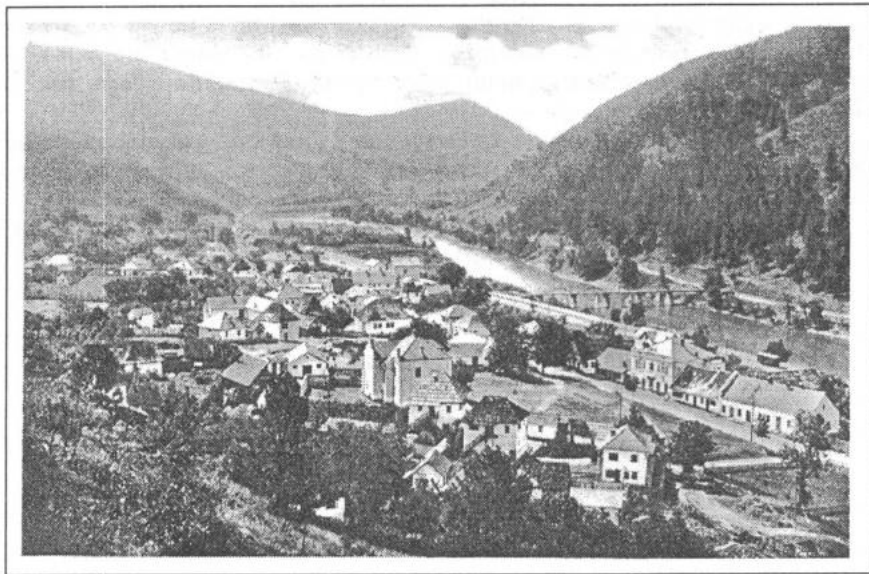

Уплатнице В. М. Јелића за купљену робу у Београду и Сарајеву

књижару и папирницу у Прибоју отвориће Василије М. Јелић. Ова књижара, посматрано са културолошког становишта, испунила је један број страница у културном календару Прибоја. Омогућавајући културној јавности града, пре свега просвећеним члановима породица моћног трговачког staleжа, месним Читаоницама, културним друштвима и организацијама, просветним радницима, итд. да дођу до добрих и занимљивих књига и разних новина и часописа она је придонела да се у једном периоду историје овога града култура не нађе у чекаоници другог или сасвим споредног реда. Снадебевајући на време школе са подручја Среза, па и шире, потребним уџбеницима, наставним училима и одговарајућом литературом она је директно утицала на квалитет стручног рада школа и њеног просветног кадра. Динамична трговачка активност у граду захтевала је одговарајућу административну и наменску документацију. И она се у широком избору могла

наћи у Јелићевој књижари.

Књижара и папирница Василија Јелића била је издавач разгледница Прибоја. Захваљујући њима данас се разговетно може видети како је град изгледао тридесетих и четрдесетих година.

Разгледнице Прибоја из тридесетих и четрдесетих година у издању Књижаре Василија М. Јелића

По нарудбини Јелићеве Књижаре снимак Прибоја из тридесетих година урадио је фото „Атеље Угоси“ из Вишеграда, а снимак за разгледницу из четрдесетих година урадио је мештанин Расим Хасанагић.

Оба снимка су урађена са брежуљка изнад Зеленца. На првој се истичу куће трговаца Стевовића и Борисављевића, а на другој хотел Стевовића и тек довршена црква посвећена Св. Кнезу Лазару. На обема је видљив стари дрвени мост преко Лима, порушен током Другог светског рата.

Речју, прва књижара и папирница у Прибоју, у нешто више од две деценије рада, успешно је остварила своја задужења. То је на најбољи начин и овлашћено оверило њену вредност и оправданост.

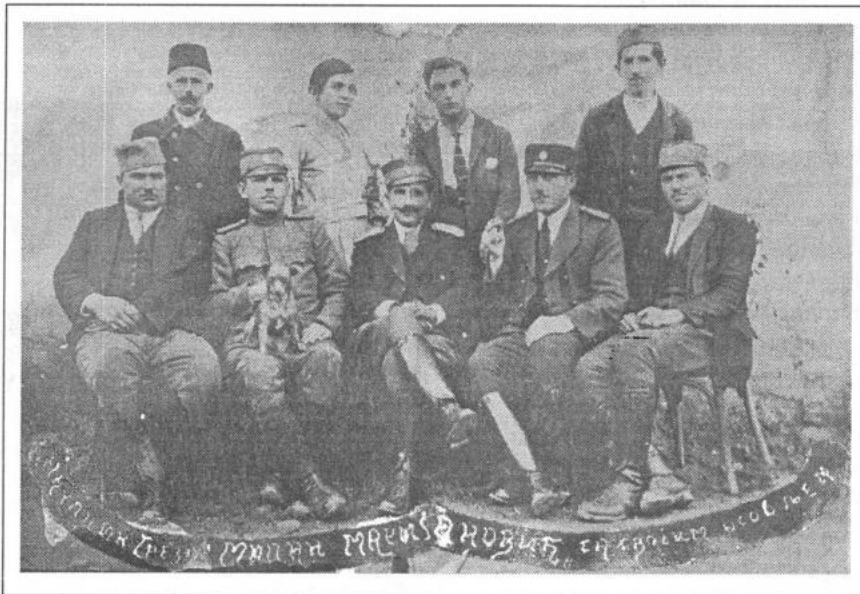
ПРИЛОЗИ:

МУШТЕРИЈЕ КЊИЖАРЕ ПО КЊИЗИ ПОВЕРИОЦА БР. ДВА

Начелство, установе, судови, задруге, дрштва и остало у граду Прибоју

*Начелство Среза Прибојског
Канцеларија Начелства Среза
Прибојског
Срески суд Прибојски
Општинска управа Прибој
Суд општине Прибој
Пореска управа Прибој
Аграрни суд Прибојски
Срески санитарски референт*

*Месна Задруга за пољопривред-
ни кредит
Срески расадник Прибој
Воћарска задруга при Месној
Пољопривредној задрузи
Поштанско-телеграфска и теле-
фонска станица Прибој
Занатска задруга Прибој
Соколско друштво Прибој
„Аграрна мисао " Прибој*

Начелник Среза Прибојског Милан Маријановић са својим особљем

Сеоске општине у Срезу
Прибојском

Општинска управа Сочице

Судови сеоских општина

Суд општине Забрђе
Суд општине Сочичке
Суд општине Толачке
Сеоске општине ван подручја
Среза Прибојског

Општинска управа Миоче

Судови сеоских општина ван
подручја Среза Прибојског

Суд општине Рутошке
Основне школе са подручја
Среза Прибојског

Основна школа Прибој
Управа основне школе Бања
Управа основне школе Пр.
Голеша
Управа основне школе Касидоли
Управа основне школе Крњача
Управа основне школе Бучје
Управа основне школе Хер.
Голеша
Управа основне школе Забрњица
Управа основне школе Милијеш
Гимназије и основне школе ван
подручја Среза Прибојског

Управа гимназије Пријепоље
Управа основне школе Увац
Управа основне школе Штрпца
Управа основне школе на

Бијелим Брдима
Управа основне школе
Мокроноге (Мокронози)
Управа основне школе Кратово

Домаћичке школе

Домаћичка школа Прибој
Домаћичка школа Кратово

Цркве

Манастирска управа Бања
Прибојска црква (у изградњи)
Црква Голешка

Остало

Жандармеријска станица
Бистрица

Житељи града Прибоја

Стево В. Којадиновић, мага-
ционер железнице
Миле Брацановић, поштар
Салих Рожајац , пандур
Милан Бавчић, пол. чиновник
Назиф Чолаковић, послужитељ
срески
Мухарем Хасанагић, поседник
Хасан Ђела(х)метовић,
послужитељ у финансиској
управи
Обрен Којадиновић, опанчар
Иван Томашић, радник
Драго Бјелић, жељ. дневничар
Љубо Мелентијевић, полицијски
писар
Нићифор Н. Петровић, службеник
Страхиња Рогић, пољоп. рефер-
ент
Фран. Томек, начелник Среза
Михаило Дучић, трговац
Саит Челебић, бив. вероучитељ

Становници села

Абид Ђеловић, Читлук
(Х)Ацо Ђеловић, Читлук
Суљо Ђеловић, Читлук
Омер Ђеловић, Читлук

Ариф Ђеловић, Читлук
(Х)Ајдар Ђеловић, Читлук
Медо Сејдић, Читлук
Фето Ђеловић, Читлук
Амира Ђеловић, Читлук
Бејто Колџић, Читлук
Осман Колџић, Читлук
Вуле Вићевић, Друглићи
Љиљка Ст. Пушица, Друглићи-
Челице
Латиф Нуровић, Калафати
Вукола Романдић, Калафати
Хамид Ђозгић, Бјелиш
Хакија Ђозгић, Бјелиш
Добросав Лазаревић, учитељ,
Ритошићи
Тијана Шалипур, Голеша
Цветко Шалипур, Голеша
Михајло Ђуровић, Голеша
Симо Ђ. Самарџић, срески
послужитељ, Добриловићи
Владе Грабовић, Добриловићи
Ариф Мердовић, Рача
Радислав Бјеловић, столар, Рача
Кирило М. Кнежевић, Рача
Никола М. Лаптошевић, кмет,
Рача
Суљо Брковић, Милијеш
Ђорђе Деспић, Бања
Драгољуб М. Јелић, Бања
Стеван и Анђелка Жарковић,
Бања
Раде Божовић, учитељ, Бања
Обрад Шљивић, Бања
Ибро Хараревевић, Пожегрмац
Фетах Бајрамовић, Сјеверин
Бећир Веснић, Забрђе
Димитрије Шербановић, бив.
учитељ, Забрђе
Ахмет Ходовић, Касидоли
Урош Пенезић, Црнузи
Светозр Гавриловић,
умир.желез., Увац

Ислам Исламагић, Устибар
Илија Ђоковић, учитељ, Кратово
Реџо Мехић, Миоче
Мурат Мехић, Миоче
Милан Савић, учитељ, Миоче
Љубо В. Бандовић, Штрпца
Петар В. Бандовић, Штрпца
Павле Анџић, Штрпца
Добросав В. Стикић, Штрпца
Милија Стикић, Штрпца
Владо Прод. Станишић, Штрпца
Алемпије Ђировић, Штрпца
Гавро Видаковић, Штрпца
Чедо Бандовић, Штрпца

У предходни текст који се односи на рад Књижаре и папирнице у времену од 1929 -1944. године унет је и један број информација, података и докумената који на први поглед, чини се, нису у директној вези са темом. Шире гледано- јесу, јер општа друштвено-економска и културно-просветна слика средине директно је утицала на рад и улогу, оправданост и успешност њеног пословања. У оквиру и домену свога посла Књижара и папирница имала је сарадњу и односе са многим адресама и појединцима у Срезу, од којих се неки у Јелићевој пословној књизи помињу по имену, а наравно многи не именују. У наредном прилогу биће дати основни статистички подаци о Срезу Прибојском и персонално ће се навести имена људи из појединих области живота и делатности ове средине. Уосталом, многи међу њима били су Јелићеве муштерије.

Подаци који следе преузети су из докумената који се односе на Прибој у 1930. години.²⁵

Општинска управа Прибој, 1926/1927

25. Алманах - Шематизам Зетске бановине, Сарајево, 1931.

СРЕЗ ПРИБОЈСКИ

Назив општине	Седиште	Број станов.	Број домова	Будет за 1930.	Општи састав. из	
					вароши	села
Прибојска	Прибој	6.664	1.152	753.347,71	1	12
Бучевска	Бучје	2.296	264	183.309,58	-	5
Забрђска	Сјеверин	2.136	336	91.105,66	-	4
Сочичка	Сочице	3.664	480	202.176,00	-	6
Толачка	Тоци	1.812	232	103.914,00	-	6
	Укупно	16.254	2.464	1.333.852,95	1	33

Срески начелник : *Миодраг Јеличић*

Пол.упр.приправник: *Малиша Урошевић*

Управно канц. чиновник: *Милош Т. Бавчић*

Званичник: *Јован Поповић*

Санитетски референт: *др Милисав Милентијевић*

Пољопривредни референт: *Страхиња Рогоић*

Општина Прибој :

Председник: *Ђорђе Аночић*

Кметови:

Хусеин Хасанагић

Љубомир Вранић

Обрен Пантовић

Никола Лаптошевић

Миле Пенезић

Бе (j) то Колџић

Дико Кубуровић

Адем Салкановић

Ибро Хараревић

Омер Ибрагић

Мехо Сиповић

Ристо Грабовић

Авдо Алагић

Одборници:

Саватије Буквић
Михајло Борисављевић
Адел Кочевећ
Махмут Маглајлић
Мухарем Суља
Ахмет Чизмић
Шабан Мемешевић
Богосав Бацетић
Јован Ристановић
Михајло Ламбрашевић
Видоје Јелић
Чедо Којадиновић
Бранко Цвијовић
Симо Мојићевић
Лука Раковић
Смајо Сејдић
Синан Трбовић
Назиф Меховић

Дедо Делашић
Ахмет Мердовић
Мурат Бошнајић
Наум Ходовић
Решо Трбовић
Новица Новаковић
Хајдин Хајдаревић
Средо Шалипуровић
Раде Бојовић
Вукола Момчевић
Заим Пашовић
Ахмет Мусабеговић
Михајло Ђуровић
Никола Шапоњић
Владе Дамјановић
Ћамил Хаџи - Хамзић
Раденко Никачевић

Општина Сочице:

Председник: Обрад Станковић

Општина Забрџка:

Председник: Мурат Шеховић

Општина Бучевска:

Председник: Симо Колџић

Општина Толачка:

Председник: Дико Жарковић

Деловођа: Велибор Радовановић

На челу Пореске управе (њен шеф) био је Бела Ернест, који је имао званични назив: порезник. Помоћници порезника били су Салих (Салко ?) Куртовић и Добро Грујичић. Старешина (председник) Одељења финансијске контроле, чија је централа била у Пљевљима, био је Милорад Баранац, потпредседници су били Илија Миловановић и Мато Гегић.

Месни одбор народне одбране имао је 54 члана. Председник је био Јово Караџић, п.председник Јусуф Златанић, секретар Страхиња Рогић и благајник Мустафа Алибеговић.

В.д. Председник Среског шеријатског суда у Прибоју били су Мехмед Бајрактаревић и Мустафа Курталић.

Јереј Михајло Јевђевић 1930.године био је парох Прибојске парохије и вршио је службу в.д. настојатеља у Манастиру Бања.

Председник Вакуфа у то време био је Алија Бегановић, а чланови Вакуфа били су: Мехмед Хасанагић, Шукрија Хаџи-Хамзић и Салих Топаловић.

Шеф Железничке сатанице био је Тодор Мишљеновић, а управник Поште Јован Раичевић који је имао чиновника Анку Јелић и поштара Доброслава Николића.

Месна задруга за пољопривредни кредит основана је 1928. године имала је 188 чланова. Њен председник био је Михајло Јевђевић, п. председник Никола Лаптошевић, а благајник Душан Јевђевић. Управник Среског расадника био је Страхиња Рогић.

Године 1930. у Срезу Прибојском било је девет основних школа са укупно осамнаест одељења, осамнаест просветних радника и деветстотина педесет ђака. Ове просветне установе имале су званичан назив који је гласио: Државна народна школа.

Управитељ државне народне школе на Бањи био је Вукола Госпић, поред којег је у школи радио и учитељ Раде Божовић; управитељ школе у Бучју био је Владимир Мартиновић, у Крњачи Марко Благојевић, у Голешима Миле Дацић; у Забрњици је школом руководио Илија Остојић у њој је радио и учитељ Ахмо Ибрагић. Димитрије Шербановић био је управитељ школе у Забрђу а вернауку је предавао Алија Бајрамовић; у Тоцима су радила два просветна радника: Данило Васковић је био управитељ а Љерка Јандршић учитељица.

У Прибоју управитељ Државне народне школе био је Лука Милачић. Наставу су држале учитељице Јефимија Бајић, Милева Урошевић и Анђелка Караџић. Вероучитељ је био Сант Челебић.

THE BOOKSTORE AND THE STATIONER SHOP OF VASILIJE M.
JELIC
FROM 1929 TO 1944

A view of the socio - economic and educational circumstances in Priboj during the 1930's

SUMMARY

The first bookstore and stationer shop as opened in Priboj in 1925. Its owner was Vasilije M. Jelic, a local marchant. The bookstore was center of todays old part of Priboj.

Jelic supplied his store with goods from the most famous bookstores and their firms from Belgrade, Sarajevo and Zagreb, so that this bookstore satisfied all the needs of the schools, administrative institutions, merchants and others not only in the district of Priboj but wider. Regarding this its function was significant since Priboj in the 1930's of the XX century was an important trade and craft center, and in this area after forming the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians (1918), a number of primary schools were opened which were in need of textbooks, school teaching aids and professional literature.

The middle - class of Priboj, two city reading rooms and others could get to interesting books, varied newspaper and magazines though the Jelic's bookstore, and institutions and business people to administrative material necessary for their normal work. This is very important fact, since Priboj was deep inside the province, away from bigger towns.

At the end of the Second World War, the bookstore and stationer shop of Vasilije M. Jelic was nationalized by the new authority in 1948.

In this work, in supplements, the regular customers in the Jelic's bookstore are listed, as well as number of their informations and documents about Priboj in the 1930's of this century.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

655.421(497.11)"1929/1944"

ДИЗДАРЕВИЋ, Фарук

Књижара и папирница Василија М. Јелића од 1929. до 1944. године

/ Фарук Диздаревић = The Bookstore and the Stationer shop of
Vasilije M. Jelic from 1929 to 1944 / Фарук Диздаревић. - Прибој:

Завичајни музеј: Дом културе = Прибој: The homeland museum:
Cultural centre, 1999 (Ужице: Графичар). - 27 стр.: илустр.; 24цм.

(Едиција "Testudo"; бр. 7 = Edition "Testudo"; но. 7)

Кор. насл. Тираж 100. - Белешке уз текст. - Summary.

929:655 Јелић В. 338.1(497.11)"1929/1944"

а) Јелић, Василије (1883-1968) б) Књижаре - Прибој - 1929 - 1944)

ц) Друштвено - економски развој - Прибој - 1929 -1944

ИД = 76881420

Едиција "TESTUDO" Број VII Издавачи: Завичајни музеј и Дом кул-
туре Прибој Уредник Саво Дерикоњић Превод резимеа Зорица
Поповић Компјутерска обрада Н&Ћ Штампа „Графичар“ Ужице,
Тираж 100.

"TESTUDO" Edition No. VII Publishers The Homeland museum and
Cultural centre of Priboj Editor Savo Derikonjic Translation of the sum-
mary Zorica Popovic Computer arrangement by N&C Printed by
"Graficar" Uzice Number of copies 100.

У ЕДИЦИЈИ "TESTUDO" СУ ОБЈАВЉЕНИ СЛЕДЕЋИ РАДОВИ:

1. Фарук Диздаревић: СТО ГОДИНА ЧИТАЛИШТА У ПРИБОЈУ
(1898-1998)
Faruk Dizdarevic: A HUNDRED YEARS OF THE READING CLUB
IN PRIBOJ (1898-1998)
2. Мирко Иконић: ПЕСНИКИЊЕ ПРИБОЈ
Mirko Ikonic: THE POETESSES OF PRIBOJ
3. Саво Дерикоњић: ГРАДИНЕ - НАСЕЉА РАНОГ ГВОЗДЕНОГ
ДОБА У ПРИБОЈСКОМ КРАЈУ
Savo Derikonjic: HIGHLANDS - SETTLEMANTS OF THE EARLY
IRON AGE IN THE AREA OF PRIBOJ
4. Др Миломир Милинковић: СКИЦА ЗА КЊИЖЕВНИ ПОРТРЕТ
ЛАЗАРА КОМАРЧИЋА
Dr Miomir Milinkovic: A SKETCH FOR THE LITERARY POR
TRAIT OF LAZAR KOMARCIC
5. Јелена Межински: СЛИКАРСТВО ЦРКВЕ СВЕТОГ КНЕЗА
ЛАЗАРА У ПРИБОЈУ НА ЛИМУ
Jelena Mezinski: PAINTING OF CHURCH OF SAINT PRINCE
LAZAR IN PRIBOJ ON LIM
6. Мирко Иконић: НАУЧНА ФАНТАСТИКА У РОМАНУ „ЈЕДНА
УГАШЕНА ЗВЕЗДА" ЛАЗАРА КОМАРЧИЋА
Mirko Ikonic: SCIENCE0 - FICTION IN THE NOVEL A FADED
STAR BY LAZAR KOMARCIC
7. Фарук Диздаревић: КЊИЖАРА И ПАПИРНИЦА ВАСИЛИЈА М.
ЈЕЛИЋА ОД 1929-1944. ГОДИНЕ
Faruk Dizdarevic: THE BOOKSTORE AND THE STATIONER SHOP
OF VASILJE M. JELIC FROM 1929 TO 1944